

Almedalen 2022

GVI – kan strategin minska grovt våld i kriminella miljöer? (September 2022)

Medverkande: Marie-Therese Metzén, utredare på Brå; Johanna Sollerman, samordnare Örebro kommun; Johanna Johansson, GVI samordnare polisen i Örebro.

Moderator: Karin Svanberg, enhetschef på Brå.

Speaker: Monica Landergård

INLEDANDE SPEAKER:

GVI - Kan strategin minska grovt våld i kriminella miljöer?

Gruppvåldsintervention även förkortat GVI, är en strategi för att reducera utvecklingen av grovt och dödligt våld kopplat till kriminella grupper. Hur kan gruppens interna tryck användas? GVI bygger på samverkan mellan polis, kommun, kriminalvård och civilsamhälle. Kan brottsförebyggande samverkan generera förändrade attityder och beteenden bland skjutande kriminella? Det diskuterar vi i det här avsnittet av Snacka om brott special - inspelat vid ett seminarium som Brå arrangerade under Almedalsveckan 2022. Medverkar gör Johanna Johansson, GVI-samordnare, Polisen i Örebro; Marie-Therese Metzén, utredare vid Brå, samt Johanna Sollerman, strategisk samordnare för brottsförebyggande arbete på Örebro kommun. Moderator är Karin Svanberg, enhetschef på Brå.

KARIN: Hej och välkomna! Karin Svanberg heter jag. Jag är enhetschef på Brå och ska moderera det här och tre andra seminarium som Brå håller här idag. GVI är det vi ska prata om, gruppvåldsintervention, det är en strategi som Brå tillsammans med Kriminalvården och Polisen har i uppdrag att sprida till fler orter i Sverige. Den har implementerats på försök i Malmö och då hette det "Sluta skjut" och det är alltså en strategi för att minska dödligt våld, och vi ska prata om huruvida det fungerar eller inte och vilken potential det har och vad det nu kan bidra till på de orter som det nu ska implementeras i. Kan den här samverkan som det bland annat innebär -

bidra till att förändra attityder och beteende bland kriminella? Snabba sanktioner, tydliga budskap och så vidare. Det ska jag prata med er om - här har vi Marie-Therese Metzén, utredare på Brå, Johanna Sollerman, samordnare Örebro kommun, Johanna Johansson, ska jag säga då, på Polisen i Örebro, eller hur mm... Tack så mycket för att ni har kommit hit! Och så ska jag börja med Marie-Therese, lite grand om vad det handlar om, Brå har ju jobbat ett tag nu med det här, varför gör Brå det här?

MARIE-THERESE: Ja du var ju lite inne på det - att Brå har ju många uppdrag och vi är ju inte bara en rapport-fabrik, utan vi har också ett omvärldsbevaknings uppdrag och inom ramen för det så kan man ju då söka efter lösningar på problem som har uppstått och det var lite det som hände! Det var en ökad problematik med skjutningar i Sverige och man vände sig runt om världen och tittade på vart finns det en eventuell lösning till vårt problem och man fann det i USA på John Jay College. Åkte över dit, träffade David Kennedy och hans medarbetare, fick GVI presenterat för sig. Han kom över till Sverige och pratade på Brås konferens, Råd för framtiden. Och sen så söktes det medel från Fonden för inre säkerhet för att pröva den här strategin i Sverige och det var det, som du var inne på då, som blev den här pilotverksamheten i Malmö som kom att kallas för "Sluta skjut". Och den piloten då, den testkörningen av GVI i en svensk kontext, den pågick mellan 2018 och 2020 och utvärderades, och utifrån den utvärderingen så kunde man ju ändå se att det hade liksom blivit en... det hade blivit en minskning av det dödliga våldet i Malmö och det låg till grund för att man ändå bestämde sig för att det här var värt att testa på fler orter i Sverige. Så i september 2021, fick Brå tillsammans med polismyndigheten och kriminalvården ett regeringsuppdrag att sprida det här till fler orter i Sverige och se till att det blev utvärderat vidare.

KARIN: Men okej, det verkar som att det är lovande då, men vad går det ut på, vad gör man?

MARIE-THERESE: Ja men det bygger ju på en nära samverkan mellan kommun, polismyndighet, kriminalvård och lokalsamhället faktiskt. Och det är en strategi, precis som du sa, för att reducera det dödliga våldet i samhället. Det är alltså bara det grupprelaterade våldet man riktar in sig på, inte partnervåld eller annan typ av våld i samhället. Och det bygger på "focused deterrence", vilket innebär att fokuserade riktade insatser mot de mest våldsamma grupperingarna - kommer att ha en avskräckande effekt. Det finns några centrala utgångspunkter i GVI och det bygger på att det är få individer som står för det dödliga våldet och att de här individerna kan identifieras. Det är en kartläggning som görs och den görs av polismyndigheten, den är noggrann. Och på så sätt så identifierar man de här individerna och man har sett genom forskning att det oftast består... I en population så pratar vi om ungefär 0,5 procent av populationen som hör till de här våldsdrivande grupperingarna och i Sverige har det visat sig att det är ännu lägre siffror än så - det här kommer säkert kanske Johanna gå in på - men det brukar ligga någonstans mellan 0,1 - 0,2 procent utav den totala populationen så det är inte så många individer, men de står för väldigt mycket utav våldet. Och effekterna, alltså den påverkan som det har på samhället, är ju såklart stor.

KARIN: Men hur gör man då för att fokusera, vad är det som är självaste arbetet?

MARIE-THERESE: Det är att man genom att tydligt kommunicera ett budskap till de här individerna att våld inte tolereras, att man inte vill att de ska dö, man vill inte att de ska döda någon och man vill att de ska ta den hjälp som finns att erbjudas. Och att man är tydlig i sin kommunikation i förväg och säger att om man inte hör sammar det här budskapet så kommer det att ha konsekvenser - då kommer det riktas sanktioner, ett ökat fokus på hela den grupperingen. Så även om Kalle är den som tar upp ett vapen och skjuter så kommer hela Kalles gruppering att hamna i fokus. Så det ska helt enkelt vara jobbigt att vara den mest våldsdrivande gruppen och då kommer det leda till att det interna grupptricket kommer att göra att man väljer att lösa sina problem på ett annat sätt, utan att använda våld.

KARIN: Okej, och då har man sett att det här i Sverige och även då på andra ställen i världen, framförallt i USA, så har man sett att det här leder till en nedgång i dödligt våld. Men hur vet man att det inte är andra insatser i samhället som man gör, som leder till de här effekterna?

MARIE-THERESE: Det är ju så med den här typen av arbete, det är ju svårt att... det är ju inte labbråttor, det är svårt att utvärdera någonting när man inte har det i ett vakuum så det är klart att det aldrig kommer att gå och säga med hundra procent säkerhet att det bara var det här. Men man ser en tydlig nedgång av den här strategin och jag tänker att allt som görs som kan leda till ett positivt resultat är väl bra.

KARIN: Och vad är det man ser nedgång på?

MARIE-THERESE: Våldet.

KARIN: Mm, för det är det som...

MARIE-THERESE: ...Det är det. Det är inte en strategi som ska lösa all världens kriminalitet, utan här är det fokus, man mäter sin framgång i en minskning av våldet i samhället.

KARIN: Och det här lite tuffa budskapet då, som man levererar att det.. om ni är våldsamma så blir det jobbigt för er, är det liksom... låter lite oetiskt nästan. Vad gör man och vad blir det - vad händer då liksom om de, om någon skjuter i en grupp?

MARIE-THERESE: Här ska samhället ta till alla möjliga medel för att sätta det här trycket på de här individerna och det är ju myndigheterna alltifrån kronofogden, polismyndighet - alltså allt som man kan tänka sig. Att de kontrolleras, alla utredningar ska prioriteras, man kollar deras ekonomi, man beslagtar för dyra bilar, alltså kreativitet här.

KARIN: Och det är då på den gruppen som senast har varit våldsam?

MARIE-THERESE: Precis.

KARIN: Okej.

MARIE-THERESE: Och det vet de om i förväg, de har fått det beskedet, det här kommer att hända om ni använder våld.

KARIN: Men blir det inte så då som att man struntar i vad andra kriminella gör. Alltså att om man bara fokuserar på den här gruppen, blir det inte som att man då - lämnar man de andra därhän då eller?

MARIE-THERESE: Nej, nej, det är klart man inte gör. GVI är ett verktyg utav många och det är klart att det pågår en hel massa andra insatser och brottsförebyggande arbete och, som jag sa, GVI handlar om att reducera våldet inte att komma åt narkotikaproblematiken eller ja, all annan form av kriminalitet, så att det är ett av många medel.

KARIN: Just det, ett sätt att leverera det här budskapet är ett så kallat "call in" när man kallar till ett möte, det är det som man oftast har hört talas om, om man har läst på om GVI. Hur får man folk att, liksom de här kriminella, att komma dit?

MARIE-THERESE: De är under övervakning hos Kriminalvården och blir kallade dit genom, alltså som en del i deras påföljd helt enkelt. Så det är inte någon frivillighet i det utan kommer man inte så blir det en misskötsamhet. Och det är de individer som man tittar på - vilka har vi under övervakning och vilka kan förmedla det här budskapet ut till övriga individer i de här grupperna?

KARIN: Och det är då ni bjuder på pizza?

MARIE-THERESE: Ja det har ju stått en del om det i tidningen att det här är en pizza-metod. Det, efter det här "Call in", på "Call in" så blir de informerade om att de får bara lyssna, de ska sitta i en timme och bara lyssna. Efteråt så finns det möjlighet att mingla med de från lokalsamhället som finns på plats och för att få de här individerna att stanna kvar och prata med de här människorna från lokalsamhället så behöver man sätta någonting i händerna på de här grabbarna, och det var vid ett tillfälle pizza.

KARIN: Okej. Och då erbjuder man också stöd vid det här tillfället, hur många är det som tar det direkt efter ett sånt "call in"?

MARIE-THERESE: De allra flesta blir ombedda att lämna sina telefonnummer och sen så blir man uppringd efteråt och de allra flesta lämnar sitt telefonnummer. Och när man har tittat under pilottiden i Malmö så hade väl de uppåt, jag tror att det var 130 individkontakter med individer som har varit på "call in" eller som är i de här grupperingarna och på så sätt har fått budskapet.

KARIN: Om man nu ska vara lite krass då, varför ska man ödsla tid på den här lilla, lilla förhärdade gruppen som redan är jätte-våldsam? Är det inte bättre att jobba med att stoppa nyrekryteringen och innan det blir så här?

MARIE- THERESE: För det första, det ena utesluter ju inte det andra, och så tänker jag att det vi bygger på är en grundprincip, att det går att få till en beteendeförändring om det ges rätt förutsättningar. Och framförallt: får vi ner det dödliga våldet, får vi ner den här typen utav våldshändelser så ger det ju också arbetsro till att ägna sig åt annat brottsförebyggande arbete och stoppa nyrekryteringen och allt det här andra som vi också behöver göra.

KARIN: Då ska vi gå över till Örebro lite grann och höra vad som händer där. Ni ska nu införa den här strategin eller ni är på god väg, skulle jag vilja säga. Har ni mycket problem med dödligt våld och hur ser utvecklingen egentligen ut i Örebro?

JOHANNA J: I Örebro när det gäller våld med dödlig utgång så har vi legat på samma nivå de senaste fem åren. Vi har ungefär tio ärenden per år. Det här är inte enbart GVI-ärenden, det är alltså inte bara ärenden som är kopplat till de här kriminella grupperna. Tittar man på ärenden med skjutvapen involverade så har vi ungefär ett par stycken per år med dödlig utgång. Och där kan man väl se att det oftast är kopplat till de här miljöerna. Tittar vi på försök, förberedelse och stämpling till den här typen av brott så ser vi en ökning 2019 men även där ungefär tio per år. Vi kan se en ökning med användning av skjutvapen sen 2020. Så Örebro sticker inte ut statistiskt sett, men vi ser att det här har en stor påverkan på lokalsamhället - Johanna kommer att komma in lite mer på det - vi ser

också, som du var inne på, att det kostar otroligt stora resurser. För polisen kostar det här jättemycket resurser, både när det gäller trygghetsskapande arbete efter en händelse, efter ett grovt brott, men också utredningsmässigt - men det kostar också sjukvården och andra resurser från samhället.

KARIN: Vad blir den liksom största skillnaden då för er? Ni jobbar ju naturligtvis brottsförebyggande och repressivt och så, redan innan, men vad blir den stora skillnaden nu när ni inför den här strategin?

JOHANNA S: Men, jag tänker att det är väldigt viktigt - du var inne på det också att GVI är ett komplement till det vi gör och vi jobbar med olika saker samtidigt. Jag är brottsförebyggande strateg och försöker se till att Örebro kommun har en strategi kring hur vi ska förhindra våran stad och miljöer i den, att möjliggöra brott eller skapa otrygghet och att individer som bor där inte ska utveckla kriminalitet. Det är ju det förebyggande arbetet vi vill åt. Men, skjutningar och det grova dödliga våldet och kriminella grupperingar där det här händer, det tar allt syre i rummet lite. En skjutning påverkar ett närområde direkt, påverkar medborgarna direkt, påverkar tryggheten och den allmänna debatten... kring de här händelserna är otrygghetsskapande, så vi måste liksom jobba uppifrån och ner samtidigt som vi lägger - vi vill ju lägga vårt fokus på det förebyggande, men för att göra det så måste vi också jobba med den här toppdelen av kriminaliteten av våldet. Och vi behöver försäkra medborgarna om i Örebro att vi ser det här problemet - vi vet att skjutningarna händer i miljöer, i våra utsatta områden till en högre del, där det bor fler människor, man blir alltså direkt påverkad. De senaste skjutningarna hände väldigt lokalt i närheten av en förskola, det går ju liksom inte att se förbi om vi ska ha någon trovärdighet i hur vi möter våra medborgares upplevda trygghet. Och frågan du ställde var? haha.

KARIN: Vad blir den största skillnaden? haha. Jämfört med hur ni jobbar idag, vad är det som...?

JOHANNA S: Det är ju att vi har en gemensam syn på, det är en liten del och den är avgränsad, "nu är den här frågan vi jobbar tillsammans med". Och i Örebro har det varit till styrka att det är en polisdriven, det är kartläggningen på vilka individer, vilka grupper och vilka individer och grupper i den här kartläggningen vi fokuserar på just nu. Det skapar en trygghet och en avgränsning när GVI möter den här grupperingen.

KARIN: Just det, men även om den nu är avgränsad, det är ju avgränsat när det gäller kriminella personer, men det är ju väldigt många ändå som måste involveras från flera olika organisationer. Hur ska ni få med alla på tåget här nu då? Hur gör ni?

JOHANNA J: Jag tänker vi ska prata lite mer om skillnaderna också kanske innan vi går vidare till den frågan. För oss handlar det ju mycket om att med GVI får vi ett tydligt gemensamt mål, med tydliga gemensamma prioriteringar. Vi har olika verktyg allihopa, men vi jobbar mot samma grupper, samma individer, vilket vi tror kommer ge en bra effekt. Lokalsamhället har också en väldigt tydlig roll i arbetet med strategin på ett sätt som vi kanske inte har när vi jobbar med andra saker...

KARIN: Kan du berätta lite, på vilket sätt har de en tydlig roll?

JOHANNA J: Nej men dels så handlar det om att lokalsamhället har en stor del i "call in", men också för att visa på att hela samhället står bakom strategin. Vi är trötta, vi i Örebro är trötta på våldet, vi vill göra någonting åt det här. Det här är inte bara polisen, det är inte bara socialtjänsten eller kriminalvården - det är hela samhället.

KARIN: Vet ni nu vilka i Örebro som kommer att representera civilsamhället i, på en "call in"?

JOHANNA S: Ja, jag kan säga att implementera GVI i Örebro har varit lite som att skära i smör. Från kriminalvården, från polis, från kommunens verksamheter, allt från socialtjänst, försörjningsstöd, arbetsmarknad och lokalsamhället, kommunala bostadsbolag, privata fastighetsägare, sportföreningar - alltså ungdomsarenor - allting. Man är väldigt trött på det här och man är

väldigt glad att det finns ett sätt att fokusera tillsammans och man har en... man förstår tänket fort, för vi vet, Örebro har ju både styrkan och utmaningen att vi är ganska små så vi vet ju ganska konkret vilka individer det här berör. Jag tror inte att det finns någon som jobbar med unga eller unga vuxna idag som inte förstår ungefär vart vi kommer att landa och därför så sluter man upp. Lokala, lokalsamhället har ju vi ändå valt att kalla det, det inkluderar både kommunala verksamheter på plats, men också civila samhället att, de kan ju erbjuda nya sociala arenor som kommunen egentligen aldrig kan, kriminalvården inte kan. Vi kan stå för behandling och vi kan stå för stöd, men de ska ju ta vägen någonstans också och att då ha lokala skå som vi ändå har, som står och säger det finns plats för er här, eller att stå och säga... ja men väldigt lokalt förankrad i idrottsföreningar eller ungdomsarenor eller folk som hjälper en till jobb "ni är välkomna till oss", eller religiösa ledare som är jätteviktigt och det har varit, ja, stor uppslutning kring att vara med.

KARIN: Okej, det är skära i smör, finns det några utmaningar? Det låter ju inte så.

JOHANNA S: Nej i Örebro gör det ju sällan det haha.

JOHANNA J: Nej, men det är klart att det finns utmaningar. En är ju såklart långsiktigheten. Det här är ett långsiktigt arbete som vi ser att vi ska jobba med flera år framåt, men också det här - GVI mäter hur många våldsbrott, grova dödliga våldsbrott, vi har. I Örebro som jag var inne på, vi har inte jättemånga så det kommer att bli svårt att mäta statistiskt den effekten, så vi måste hitta andra vägar att titta på. Vad, hur påverkar det här våra verksamheter? Vad ser vi utöver grova dödliga våldsbrott till antal? Men det är väl också en utmaning att kommunicera ut till allmänheten - vi kanske har minskat med ett brott, eller kanske har ökat med ett brott, men vi kanske ändå har lyckats väldigt bra i strategiarbetet och vi ser att det här är bra för Örebro. Det är en utmaning.

KARIN: Just det, och hur tänker ni att det ska gå till då? Har ni någon plan?

JOHANNA S: Lokalsamhället blir ju väldigt viktiga att få ut rösten till medborgarna om att myndigheterna jobbar med rätt saker och att vi möter upp och att vi

kan fokusera på annat. Det handlar ju om skattebetalarnas pengar och det handlar om ett förtroende för myndigheter och i vårt fall kommunen då. Att vi jobbar med saker som vi gör och vi möter deras upplevda vardag - om den råkar bestå av skjutningar så måste vi ju vara, ja, relevanta där. Så det är en utmaning och kommunicera ut och vi får ta del av... vi får ta hjälp av lokalsamhället där också. För de är ofta mer trovärdiga i direktkontakten med medborgarna än vad kanske strateger och fina kommunpolis är på sina kontor. Och då gäller det ju också att vi lyckas och arbetar väl med lokalsamhället.

KARIN: Nu är det här Örebro, kan du berätta lite vilka fler städer som är på gång?

MARIE-THERESE: Mm, vi har en ganska spännande mix utav städer, både utifrån storlek och kontext och hur man liksom är uppbyggd. Men de städer som är aktuella just nu det är Göteborg, det är Uppsala, det är Huddinge, sen är det Järfälla och Upplands-Bro kommun som har valt att göra det här tillsammans - vilket är spännande att två kommuner ska jobba helt lika, och så är det Örebro då.

KARIN: Just det, och hur ska det utvärderas nu då? För att det är väl viktigt även framledes att vi kollar att...

MARIE-THERESE: Mm, alla etableringarna kommer att utvärderas både vad det gäller process - alltså hur själva implementeringarna har gått och vad effekten har blivit - och det är på många platser i lokala universitet. I Örebro är det Örebro universitet och i Göteborg. Så att alla kommer att utvärderas individuellt också för att kunna se vad är likheter och vad är skillnader, vilka utmaningar har man haft och vad har varit framgångsfaktorer och så vidare. Som förhoppningsvis ska komplettera den här utvärderingen som gjordes på piloten där man uttryckte att det var svårt att säga att det var bara GVI eftersom att det pågick annat. Så nu kommer det ju fem ytterligare utvärderingar som kommer att hjälpa eller stjälp, vi får väl se. Spännande är det hur som helst.

KARIN: Okej, vill ni berätta någonting mer om Örebro som ni inte tyckte att jag frågade om här nu?

JOHANNA S: Ja men, vi är ju inne i den fasen nu att vi har jobbat med det här sen i oktober. Vi har implementerat, vi har försökt få till att polis-kartläggningen är igång och i sluttampen, mobiliserade verksamheter runt om i kommunen och i polisen och så. Sen har vi ju haft en tuff avslutning på den här våren, med skjutningar i... flertalet skjutningar, och vi ser ju att vi åtminstone i all den här tragiken och sorgen och det tuffa arbete som blir, har en bättre möjlighet att möta individerna kring offer och förövare. Så vi har ju kunnat med hjälp av kartläggning kunna möta de här individerna som står runt. De...

KARIN: Så du menar att ni var rustade, även fast det inte är igångsatt, så har ni redan haft nytta av arbetet?

JOHANNA S: Ja, för man gör ju direkt kommunikationen via de här "call in" som är stormöten och sen gör man individsamtal i något som heter "custom notification" i brist på bra svensk översättning, men... och vi går ju inte fullt ut för vi har ju fortfarande inte sanktionerna på plats, men det vi kan göra det är att möta individer som är i sorg eller som är i ilska eller som är i chock, åka och möta dem - polis och socialtjänst i vårt fall - åka ut och möta dem och säga "vi vet att det här är tufft för dig, vi vet att du tillhör en kriminell gruppering och att det här är dina vänner. Vi vill säga att vi finns här, här är telefonnummer in till - vi vill att du lämnar, vi vill inte att du hämnd... att det här pågår i en hämnd-cykel nu." Och det är ju en förutsättning som är ny för oss och en möjlighet som vi vill nyttja. Man pratar mycket om det där "call in" men de här enskilda mötena är ju jätteviktiga och någonting som vi ser som en ny styrka och ett nytt verktyg, i verktygslådan liksom.

MARIE-THERESE: Det får man väl ändå säga att de här enskilda samtalen är ju ett sätt att ni människor som dels är under arton men också de som inte står under övervakning. Så det är ett jätte-jätteviktigt verktyg och är ju också mycket snabbare och mycket flexiblere än det här ganska massiva arrangemanget som ett "call in" är.

KARIN: Nu såg jag att det var lite folk på gång som ville ställa frågor så då tycker jag vi släpper ordet fritt här och så får ni ställa frågor.

FRÅGA 1: Hej, jag heter Karin Falk, jag arbetar på Sveriges kommuner och regioner med segregationsfrågan och det här är ju jätteintressant att höra om, vill veta ännu mer. Många frågor, men en fråga är: hur manualstyrd är verksamheten, är det så liksom compliance att man ska följa ett visst sätt att jobba eller blir det lokala adaptationer?

MARIE-THERESE: Ja alltså både och skulle jag säga. Ja, det är en manualstyrd strategi och det är viktigt att man följer den hela vägen och inte bara tänker att man ska plocka russin ur kakan, men sen blir det ju lokala variationer utifrån att alla kommuner ser ju olika ut och man har olika möjligheter att erbjuda båda, eller både stödet men också olika, lite olika, möjligheter för vilka sanktioner man kan använda sig utav. Så det kommer lokala variationer, men det är i grund och botten väldigt manualstyrt.

KARIN: Det finns en grundform kan man kanske säga?

JOHANNA S: Ja, det påverkar kartläggning till mångt och mycket och det påverkar gruppinterventionen, vad som ska sägas och budskapet i, du sa det fint med de här fyra punkterna - vi vill inte att du dör, vi vill inte att du dödar, vi vill att du tar den hjälp vi erbjuder och fortsätter våldet så kommer de här sanktionerna ske. Det genomsyrar allt, så det påverkar den delen, vilket också gör det väldigt tryggt för oss som jobbar i det. För ja, hade en enskild kommun till exempel Örebro fått bestämma lite mer, då hade vi varit... då hade alla inkluderats och vi skulle jobba med allting, alltså det här är, det här är det som vi gör i det här.

KARIN: Och då, kan du berätta lite om vilka som ger stöd till Örebro för att de inte ska göra, inte göra fel, om man säger så?

MARIE-THERESE: Mm, ja men det är vi bland annat då och en nationell arbetsgrupp som får stöd och hjälp utav en NNSC, som är National network for safe community, i USA. Som dels ger oss stöd för att vi ska kunna stödja de

lokala etableringarna, men också faktiskt handleder direkt på lokal nivå, så att "the Johannas" har veckovis kontakt med dem eller? Mm.

JOHANNA J: Och jag tänker för våran del så har det varit jättestort stöd. Malmö var ju de som tog strategin till Sverige och provade allting, vi kan ju lära oss jättemycket av deras erfarenheter så att vi har ju ett guldläge med det här stödet vi har och också den praktiska erfarenheten som finns i Malmö.

MARIE-THERESE: Vi har ett nätverk så att det blir ett erfarenhetsutbyte där alla etableringarna kan byta erfarenheter och kan ställa frågor till varandra och så vidare. Där då polisen, kriminalvården och Brå är med.

KARIN: Finns det fler frågor? Ja!

FRÅGA 2: Hej, Hanna heter jag, jag är från Upplands Väsby kommun, jag jobbar för moderaterna där. Jag tänkte bara, det råder ju ganska stor polisbrist och Stockholm, jag hörde nu Järfälla och Upplands Bro, ska gå in i det här. Hur blir det liksom om jag som kommun vill gå in och få de här myndigheterna att vara med på tåget - blir det en kamp mellan kommunerna att få det här stödet? För det känns som att det är svårt redan nu att få polisen att komma till våran kommun ens en gång. Vi har ingen polisstation och så vidare. Hur får man till det här samarbetet på liksom alla kommunnivåer om man nu skulle vilja implementera det, hur får man det stödet?

KARIN: Vi har ju fått en viss mängd resurser för att ge stöd till ett antal kommuner och den potten är nu fylld så vi kan inte ge stöd till fler. Polisen har i grundbotten liksom lagt så här de här ställena skulle behöva det här arbetssättet och det är det vi har utgått från i urvalet, sen så måste ju alla på den platsen vilja göra det här. Precis som du säger - både kommun och polis måste vilja göra det här annars så går det liksom inte och kriminalvården måste ju naturligtvis vara med på ett hörn. Men för att få det här stödet som är nu, som vi ger till de här implementeringarna, den potten är så att säga full, tyvärr. Mera frågor, SKR?

FRÅGA 3: Hej igen, jag funderar lite på hur det här skulle kunna hänga ihop med, eller om det hänger ihop med, avhoppbarverksamhet och liknande?

MARIE-THERESE: Avhopparverksamhet blir ju en del utav, om GVI nu är ett verktyg för att komma åt kriminaliteten i samhället så är ju avhopparverksamheten ett verktyg i det sociala stödet som man kan erbjuda, den hjälp som finns att få. Men det här är ju inte en regelrätt avhopparverksamhet vilket det ofta i media kanske sammanblandas med. Men självklart, får vi dem till att vilja lämna och göra en livsstilsförändring så är ju det en fantastisk bonus. Men stödet kan se väldigt olika ut, alltifrån att man vill ha hjälp att ringa Transportstyrelsen för att kolla hur lång tid man har kvar innan man får ta körkort, till att man helt vill lämna det kriminella livet, skalan är enorm.

JOHANNA S: Ja, och erfarenheten från Örebro kommun är ju också att - ja men vi har avhopparverksamhet, vi har sociala insatsgrupper, vi har behandling och stöd till människor i kriminalitet. Sen finns det ett litet glapp där, i vad vi kan göra och vad vi har för att möta den här målgruppen. Utvecklingen av kriminalitet som problem har gått fort och vi springer lite efter, det tror jag är generellt i Sverige, så att det ger ju oss också en möjlighet att shape up. Vi kan mycket liksom och man möter ju människor i behov, som socialarbetare jämt, men till exempel där så är det ju, nu handlar det ju om att mobilisera så att vi kan möta den här målgruppen och vi tänker att vårt första "call in" är i höst, men det är ju också startpunkten för att fortsätta utveckla adekvat stöd till människor som finns i de här grupperingarna - en del kommer att behöva lämna stan via avhopparverksamheten, en del kommer behöva en komplex multimodal insats i våra områden och en del kommer behöva bara stöd till vissa specifika saker för de klarar resten. Och vad är det för behandlingsmetoder vi behöver träna upp oss på? Vi har vuxna, vi har barn - vad är det för typ av stöd, vad behöver vi ha av våra kommunala bostadsbolag, privata aktörer, fritidsverksamheter? Så att steget att utveckla adekvat hjälp har ju påbörjats, vi försöker sätta ihop stolarna närmare varann så att ingen ska falla emellan, men vi behöver också utveckla - det tror jag är gemensamt för alla Sveriges kommuner och det

får vi ju hjälp av när vi använder oss av den här strategin. Jag upplever att kommunen verkligen har tyckt att det varit en styrka här.

MARIE-THERESE: Det är viktigt att man gör den inventeringen innan man går in i ett aktivt operativt arbete. För när du står där på "call in" då måste du va säker på att det du kommunicerar - att den här hjälpen finns att få - den måste du kunna backa upp när telefonsamtalet kommer. Det är inte då man ska börja diskutera vem som har betalningsansvar eller vart vi ska göra saker utan då ska allting vara på plats.

FRÅGA 4: Hej, Peter vid Länsstyrelsen i Kronobergs län. Jag har en fråga som gäller er alla fyra och ehm... när det har varit skjutningar eller grovt våld nere hos oss så finns det ibland förgreningar till andra mindre kommuner runt omkring. Så min fråga till er, hur har ni, för det är inte alltid de kommunerna har så mycket resurser till att möta upp det här, de har inte riktigt den strukturen helt enkelt. Har ni kunnat fånga upp dem på något sätt eller har ni några tips att skicka med när det gäller individer i kringliggande mindre kommuner?

JOHANNA J: Nej men jag tänker att de kopplingarna kommer vi absolut se även i Örebro, för polisens del så är det inget bekymmer egentligen att jobba utanför kommungränserna, utan utmaningen blir ju i så fall om man är skriven i en annan kommun och bor i Örebro och behöver få hjälp i Örebro och den frågan tänker jag att ni...

JOHANNA S: Ja, den är ju en fråga även när det gäller avhopparverksamheter och liknande där kommuner behöver titta och hjälpas åt. Jag tänker nätverket vi har underlättar för det, vi har ju också lärt oss som kommun vilka förgreningar som är aktuella just för Örebro och kanske att de närmsta, nu behöver jag inte outa någon annan liten, men om ni tänker vart Örebro ligger och vad som ligger närmast så det är klart att vi har påbörjat en dialog med dem.

KARIN: Och en utav implementeringarna är ju här en kommungemensam insats, Järfälla och Upplands Bro, så där kommer vi ju också göra,

processutvärderingen kommer ju fokusera lite på det - hur går det när man måste samarbeta flera kommuner i en, i en, eller liksom eh...

MARIE-THERESE: Men alla kommuner uppmanas att ta kontakt med sina grannar och prata om att "du nu kommer vi att göra det här, hur kan vi liksom samverka runt omkring de individerna som förflyttas över kommungränserna?"

JOHANNA S: Och kanske inte bara närliggande, jag menar vi har ju jättestor relation till Stockholm, såklart, och Göteborg och så där. Det är ju fortfarande så pass få individer så att det går att göra ganska bra speciallösningar i enskilda fall utan att, alltså man behöver... man öppnar inte dörren till en massiv ström av individer utan det är ju få individer.

FRÅGA 5: Hej! Fredrik Malm heter jag, före detta polis i Örebro och har jobbat med Johanna och så. Har jobbat i ett av våra utsatta områden och till hösten ska jag få äran och vara en del av civilsamhället då, eftersom jag inte är kvar inom myndigheten. En fråga har ni redan svarat på egentligen, det var det här när vi införde sociala insatsgrupper och även när vi jobbade mot CVE och allt det här att alla var inte riktigt med. Man kunde, när man arbetar upp ett förtroende hos individer så fanns det inte riktigt tacksägelse för det man sa, så det är otroligt viktigt det ni säger att man har de här samtalen att det verkligen finns någonting bakom och att det finns ganska snabbt. För vad konkurrerar vi med för någonting? Alltså får ju tänka på vad händer utanför dörren och vad finns där för någonting, både pengar och så. Men det var inte det jag skulle undra, det var egentligen hur samordnar vi, alltså eh, den delen jag kommer att få vara en del utav - är det någonting, finns det någon styrning där eller får alla springa på egna bollar liksom och hur gör man för att undvika att man jobbar för egen sak också? Utan det är ju för individerna vi ska jobba och för modellen. Var det en otydlig fråga?

JOHANNA S: Nej, och så fort man öppnar upp för civilsamhället, för att de är helt nödvändiga i det här arbetet, så måste man ju också säga att man är ju där för att springa på sin egen boll också. Om de vill. Vi vill ju att de ska vilja

att de här individerna ska få vara en del av deras förening så att då måste de ju också få lite spelutrymme för det. Vi har använt oss av begreppet lokalsamhälle för vi tycker att det finns en bra samverkan i våra lokalområden, i Örebro så kallar vi dem partnerskapsområden, och då finns det en närvaro av lokala aktörer - ja men fritidsgård, skola, vad kan det vara... familjecentral och så vidare, som har liksom samordning via områden och att använda sig av det som grund för hur vi jobbar med civilsamhällena eller civilsamhällets aktörer på plats blir en styrka, för då behöver inte vi från GVI ansvara hela vägen ut, utan man tar det via begreppet lokalsamhället till att involvera och där finns det ofta jättegoda relationer och förståelse för och lite så där. Men visst springa på egen boll, vi vill ju att de gör det och så tillåter vi det liksom lite. Vi har ju fortfarande en ganska hög, ehh... ja men man har många implementeringssteg för att bjudas in tycker vi ” ställer ni er bakom det här budskapet, ställer ni er tillsammans med kriminalvård och polis bakom det här budskapet, ni vet att det här är de fyra punkter som ska levereras” så att man måste liksom acceptera det och det är vi ganska ödmjuka i att vi förstår att inte alla civilsamhällets aktörer vill va med på det här. Men ni som vill det, ni kan, ni får väldigt gärna vara med och så får vi kanske fundera på varför de andra inte vill det då.

KARIN: Får jag ställa en följdfråga då, vad kan det vara i de här budskapen som är tufft för en civilsamhällesorganisation att ställa sig bakom?

JOHANNA S: Alltså tillbaka till det här att skära i smör så har vi ju inte fått så mycket, men det kan mer vara att man är väldigt orolig för att “call in” ska vara en utskällningssession - ja men det här är ju folk som jag känner och man vet ju ofta mer om individen än om bara kriminaliteten, när det är bara kriminaliteten som kommer komma fram. Och då får vi kanske gå igenom att ett “call in” är ju extremt ödmjukt och respektfullt och vi uttalar det i våra... polischefen ska vara respektfull, chefsåklagaren ska vara respektfull. Här handlar det om att vi vädjar till att våldet ska sluta, det är det vi vill. Gemensamt, om vi försöker uttrycka oss i att det är vårt Örebro, det är ditt och mitt Örebro. Och det ibland har jag fått frågor om

från civilsamhället och det är ju en jättebra fråga att få, för att kunna prata med civilsamhället om det. Så att det är väl en sådan grej. Och sen också "men vad ska vi erbjuda?" "Ja men du är ju här för att du har en fotbollsklubb, skulle de här individerna kunna få komma dit?" "Ja" - ja men då har du erbjudit någonting bra.

KARIN: Jag kan passa på att tipsa, på Malmö stads hemsida så finns det faktiskt en ljudupptagning från en sådan här "call in" om man vill höra lite grann hur det går till, så kan man lyssna där hur det låter lite grann och vad det går ut på. Några fler frågor? Ja!

FRÅGA 6: Jag tänker just kring det här med utbyte, med, av information mellan myndigheter, det är ju ganska strikt i lagstiftningen mellan polis och socialtjänst och så vidare. Hur kommer ni liksom förbi det på ett bra sätt?

JOHANNA S: Det är nästan rekordlång tid innan vi kom in på sekretessfrågan. Haha.

ALLA: Haha.

JOHANNA J: Nej men den är en utmaning. Vi har haft hjälp av jurister att titta på den frågan - hur löser vi det här på bästa sätt? Det vi ser är att polisen kan dela information med kriminalvården i mångt och mycket, men vi kan också dela information med socialtjänst. När det gäller de här "Costume and notification" hembesöken, så hemställer vi socialtjänsten att de ska följa med oss på det hembesöket och då får de ju såklart kännedom om vilken individ det är. Och likaså kriminalvården, där har vi lite andra bestämmelser. Sen kanske inte socialtjänsten kan delge polisen lika mycket information, men vi har det som behövs för att komma vidare i arbetet. Så ett snabbt svar på en jätte-krånglig fråga.

KARIN: Och en följdfråga tror jag.

FRÅGA 7: Jo jag tänker att vi har ganska många unga, alltså tolv-trettonåringar, som har dragits in i skjutningar och så vidare. Är det verkligen socialtjänstfråga och jag tänker så här vad är det för åldersspann på de som man riktar sig mot, är det alla?

MARIE-THERESE: Det är kartläggningen som avgör vad åldersspannet blir. Har ni tolvåringar i kartläggningen så är det tolvåringar ni får jobba med.

JOHANNA S: Organisationen i Örebro, jag tänker det som förespråkas i strategin är att man har någon koordinatorsgrupp med representanter från berörda delar inom polisen, berörda delar inom kriminalvården och berörda delar inom kommunen. I Örebros fall, och den är ju lite vilken man väljer beroende på vilken organisation man har i en kommun, så från oss så är det socialtjänst representerade, arbetsmarknadsdelen och sen funderar vi på mottagningsgruppen och i social, hon socialtjänstens koordinator hos oss, hon ansvarar ju för att hålla ett nätverk i socialtjänsten för att implementera sociala insats... eller för att implementera GVI där. Så nu håller man ju på att mobilisera högt, okej vilka kan bli berörda - det kan ju dels vara unga individer, men det kan ju också vara barn till vuxna kriminella - alltså vem behöver veta vad och hur stort ska vi göra det och hur stort ska vi inte göra det? Men jag tänker att det finns många berörda parter även inom socialtjänsten som är lite hur ska vi närma oss, vem är definierar... vi hamnar väldigt ofta i att det blir yngre och yngre och det är fler och fler och sen är det ingen som vet riktigt om det här stora molnet av kriminella individer egentligen berör och här så får vi en tydlig kartläggning från polisen - jobba med de här!

JOHANNA J: Och jag tänker just kopplat till barn och unga där så är det jätteviktigt, eftersom polisen skriver bra orosanmälningar som är väldigt tydliga också varför vi har den här oron - ja men de finns med i det här sociala sammanhanget där vi ser att personer antingen skjuter någon eller riskerar att skjutas själva. Så där måste ju vi vara jättetydliga.

JOHANNA S: Och "custom notification" som vi kan göra med unga försöker man ju passa på nä det finns mammor och pappor och vuxna.

KARIN: Flickvänner.

JOHANNA S: Flickvänner, supereffektivt. Så att många hör det här är budskapet och då kan man säga "vi är oroliga för dig på grund av det här och det här och det här, vi vill att du tar hjälp, jag lämnar ett telefonnummer här - nej jag

lämnar två lappar med samma telefonnummer så att det finns i ert hem”. Så man jobbar så och som bonuspoäng så får vi ett bättre samtal med polisen om socialtjänst-anmälningarna, som förutom sekretessen kanske är den mest återkommande diskussionsfrågan i samverkan.

KARIN: Mera frågor?

FRÅGA 8: Jag funderar lite på vilken roll ni spelar eller inte spelar när det gäller lagföring av individer? Alltså om det händer grejer kring de ni jobbar med?

JOHANNA J: Ja men jag tänker att lagföring blir ju en jätteviktig del, dels i sanktionsdelen där man också kan visa på att den här personen är kartlagd och finns i de här sociala sammanhangen och det finns någon eller ett par domar där man faktiskt har fått ett hårdare straff för att man är kartlagd i GVI Malmö. Så det kommer komma in den vägen också, och utredningar kopplat till den grupp som står för det grova dödliga våldet kommer ju att prioriteras i det här arbetet.

JOHANNA S: Och vi kartlägger ju också folk som faktiskt sitter inlåsta och anhållna så de... är man del av en gruppering, oavsett vart man är rent fysiskt så är man kartlagd.

KARIN: Det här återkopplar nu till en fråga som jag kanske inte riktigt fick svar på eller om vi hoppade vidare. Det ni berättar nu visar ju på att det är otroligt många som behöver kunna och förstå strategin både inom polisen och lagföringar, alla... underrättelsetjänsten, ja nästan alla tror jag, och socialtjänsten, nästan hela kommunen har du rabblat upp, haha. Hur ska alla komma med på tåget, ni måste ju få med er alla?

JOHANNA S: Ja jag vill bara, det här med skära i smör har ju också varit förutom samverkansmöjligheten, men det har funnits liksom ett glapp här, ett behov som många har identifierat och sett, och här har vi fått en tydlighet i vad vi ska samlas runt. Vi har en god grundad vardagssamverkan - polis, kommun och lokalsamhälle i mångt och mycket. Så det här GVI har ju blivit något slags, ja men nu kan vi verkligen, upp till bevis liksom nu kör

vi. Hur vi har fått med alla? Vi har gjort ett gediget implementerings jobb. Vi har pratat och pratat, kommit tillbaka och pratat, sagt att "men vi ska ta det här ordentligt" och fått med oss nyckelaktörer i lokalsamhället som förstod fort vart vi ville och hur vi tänkte och blev liksom representanter ute i sina förgreningar på ett klokt och bra sätt.

KARIN: För det är många som frågar så här "ja men gud det är väl bara köra, kom igång nu då!".

JOHANNA S: Nej, nej, nej. Haha.

KARIN: Det är en ganska lång uppstartsfas om jag förstått saken rätt.

JOHANNA S: Ja det är det.

JOHANNA J: Och vill man göra det ordentligt så är det en lång uppstartsfas. Det är många saker som ska komma på plats, kartläggningen tar otroligt lång tid för polisen, samtidigt jobbar vi på med en implementering och det är ju jätteviktigt för oss i och med att det här är långsiktigt, det är inte ett projekt, det här ska vi jobba med. Så vi behöver ju skapa en förståelse för varför jobbar vi med det här på alla nivåer och för oss är det ju jätteviktigt. Vi har en styrgrupp med chefer som kan GVI, som kan också fatta de beslut som krävs och vi har en fantastisk koordinatör-grupp med jätte-drivna koordinatörer som då också ser till att det här blir förankrat inom alla enheter som det faktiskt behöver vara.

JOHANNA S: Och det är ju där det ska funka i vardagen, framöver. Det är en, det är ett gediget jobb mot en liten målgrupp som måste funka och då kan det inte stå och falla på en person utan det måste finnas i funktionerna och därför gör vi det här grundläggande jobbet nu. Så drömmen är ju att vi ska kunna backa också, att det här ska fungera som en del av det arbetet vi gör i Örebro, inte som något lite vid sidan av, utan en pusselbit.

KARIN: Jag tänker att det var en alldeles utmärkt avrundning och summering där på slutet som du gjorde, för nu så ska vi avsluta det här. Det här är det första av fyra seminarier som Brå håller idag. Tack så hemskt mycket till

panelen, tack så mycket också till ni som kom! Hjärtligt välkomna åter som sagt.

AVSLUTANDE SPEAKER:

Du har hört ett avsnitt av Brås podd - Snacka om brott special - inspelat under Almedalsveckan 2022. Medverkade gjorde Johanna Johansson, GVI-samordnare polisen i Örebro; Marie-Therese Metzén, utredare vid Brå, samt Johanna Sollerman, strategisk samordnare för brottsförebyggande arbete på Örebro kommun. Moderator var Karin Svanberg, enhetschef vid Brå. Tack för att du har lyssnat!